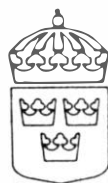

Motion till riksdagen

1988/89:Ju805

av Carl Bildt m.fl. (m)

Minskad brottslighet

Mot.
1988/89
Ju805

Sammanfattning

Under 1987 anmäldes nästan 1,1 miljoner brott. Detta innebär en femdubbling av brotten sedan år 1950. Det verkliga antalet brott är högre, eftersom många brott aldrig anmäls.

Bakom de statistiska uppgifterna om anmälda brott finns mycket mänskligt lidande. Brottsoffer drabbas av allvarliga kroppsskador, psykiska besvär och ekonomiska förluster.

Det stora flertalet människor i vårt land känner djup oro för att själva utsättas för brott. Så behöver det inte vara.

Socialdemokraterna bär ett stort ansvar för denna utveckling. Brottsnivån i ett samhälle har givetvis samband med den kriminalpolitik som förs. Sedan socialdemokraterna återfick regeringsmakten 1982 har miljonvallen för brott sprängts. Denna brottslighet existerar under en lagstiftning som i väsentliga delar är rent socialdemokratisk.

Föräldrarnas och skolans ansvar att lära unga människor att känna respekt för andras liv och egendom har undervärderats. Polisväsendets resurser har fortlöpande försämrats. Fängelsestraffens användning har begränsats. Möjligheterna till åtalsunderlåtelse har utvidgats. Intagna på kriminalvårdsanstalter har kunnat avvika. Unga brottslingar har tillåtits att bli vanebrottslingar. Narkotikamissbruket har fått breda ut sig.

Situationen är nu ohållbar. Socialdemokraterna har därför tvingats att justera sin kriminalpolitik något. Men förändringen är alltför obetydlig för att få någon effekt. Socialdemokraterna saknar förmåga att ta itu med brottsligheten.

I ett rättssamhälle skall den enskilde känna sig trygg i sitt eget hem och på gator och torg. Det krävs moderat politik för att minska brottsligheten.

I denna motion läggs förslag med följande inriktning i syfte att skapa ett tryggare Sverige:

- Ge ökat ansvar till familjen. Den är den viktigaste brottsförebyggande faktorn.
- Ge polisen kraftigt ökade resurser. Polisen behöver förstärkas med 1 200 tjänster, varav 600 aspiranter och 600 administrativa befattningshavare. Fler administrativa tjänster frigör poliser till gator och torg.
- Stärk domstolarna. Annars kan rättssäkerheten hotas. Då förlorar allmänheten förtroendet för rättsväsendet.

- Minska utrymmet för åtalsunderlåtelse. Ett brott skall följas av reaktion.
- Ta itu med vanebrottslingarna. Återfallsförbrytare skall ha strängare straff.
- Avskaffa halvtidsfrigivningen. I princip skall hela straffet avtjänas.
- Skapa en fungerande kriminalvård. Stoppa rymningarna. Skärp villkoren för permissioner. Hejda narkotikahanteringen i fängelserna.
- Skapa ett fungerande påföljdssystem för ungdomsbrottslingar. De skall mötas av en fast reaktion men också ges stöd.
- Lagstifta om en effektiv kriminalisering av narkotikakonsumtion.
- Stärk tullens resurser att hejda narkotikasmuggling över gränserna.
- Ge brottsoffren påtagligt ökat stöd. Sätt offret i centrum, inte brottslingen.

Rättssamhället

En av statens främsta uppgifter är att värna medborgarna mot brott. I ett rättssamhälle skall den enskildes liv, hälsa, integritet och egendom skyddas. Människorna skall kunna känna trygghet i sina hem och på gator och torg. När någon överträder lagen skall en reaktion inträffa.

Endast det samhälle som ger de enskilda rättstrygghet kan kallas ett välfärdssamhälle. Om många brott begås och om de skyldiga går fria eller endast får milda påföljder tappar medborgarna förtroendet för politiska instanser och myndigheter. I ett sådant samhälle blir människorna otrygga.

Rättstryggheten är hotad

- Under 1987 begicks nästan 1,1 miljoner brott, vilket innebär en femdubbling sedan år 1950. Det verkliga antalet brott är dock högre, eftersom många brott aldrig anmäls.
- Bakom de statistiska uppgifterna om anmälda brott finns mycket mänskligt lidande. Många brottsoffer drabbas hårt, fysiskt, psykiskt och ekonomiskt.
- Polisväsendet befinner sig i kris. Under en följd av år har alltför få nya poliser utbildats. En effekt av detta är att många brott inte utreds. Endast omkring 1/4 av brotten mot brottsbalken klarades upp 1987. Bara vart tionde bostadsinbrott blir uppkälat.
- Det förflyter lång tid mellan brott och straff. P.g.a. bristande resurser inom rättsväsendet dröjer det ofta länge innan ens de få brott som blir uppkälat resulterar i att den skyldige möter en reaktion.
- Många som begår brott slipper att drabbas av någon påföljd. Poliser kan meddela s.k. rapporteftergift, exempelvis vid snatteri. Åklagare kan bevilja åtalsunderlåtelse även för tämligen grova brott, exempelvis olika former av stöld.
- En stor andel av brotten begås av en liten, högaktiv grupp förbrytare. Omkring 2 500 personer står för nästan fyra av tio brott.
- För personer som dömts till fängelse tillämpas s.k. halvtidsfrigivning. Den som har dömts till ett års fängelse för ett allvarligt brott blir alltså frigiven efter sex månader.

- Gång på gång inträffar det att brottslingar avviker från kriminalvårdsanstalter. De klättrar över murar, hoppar ut genom fönster eller kommer helt enkelt inte tillbaka efter permission.
- Vissa ungdomar som gör sig skyldiga till brott tas inte om hand. Det finns tonåringar som fått utveckla vanebrottslighet.
- Narkotikamissbruket fortsätter att breda ut sig. Det är i praktiken fortfarande tillåtet att missbruka narkotika.

Socialdemokraternas ansvar

Brottslighet finns i alla samhällen. Men den kan ligga på en högre eller lägre nivå. Ingen kan ge en heltäckande förklaring till varför brott begås och hur man skall förhindra dem. Men det finns vissa faktorer som enligt vår mening påverkar brottsutvecklingen i negativ riktning. I detta sammanhang har socialdemokraterna ett särskilt ansvar.

Brottsnivån i ett samhälle har givetvis ett samband med den kriminalpolitik som förs. Sedan socialdemokraterna återfick regeringsmakten 1982 har miljonvallen för brott sprängts i vårt land. Under såväl 1986 som 1987 begicks nära 1,1 miljoner brott. Denna brottslighet existerar under en lagstiftning som i väsentliga delar är rent socialdemokratisk. Man har rätt att lasta en stor del av skulden på socialdemokraterna för att situationen i dag är som den beskrivs ovan.

Från socialdemokratisk sida har under en följd av år funnits en allmän grundinställning om att brottslighet kan bekämpas genom skiftande politiska beslut om sociala förändringar. Det har funnits en föreställning om att brottslighet endast är ett tecken på att tillräckligt många sådana beslut inte fattats. I exempelvis 1985/86 års budgetproposition uttalades: "Genom att fortsätta arbetet på att bygga ett mera rättvist och jämlikt samhälle kan vi undanröja många anledningar till brott. Därmed bidrar vi till att öka solidariteten med samhället och respekten för de regler som garanterar dess verksamhet." I samma proposition uttalades: "Genom insatser inom bostads- och familjepolitiken, i skolan, i arbetslivet och fritidsverksamheten kan vi motverka social utslagning och ta ett aktivt ansvar för dem som drabbas av sociala och personliga problem."

Självfallet har den allmänna politik som förs i ett samhälle betydelse för brottsutvecklingen. Men från socialdemokratisk sida har övertron på sådana generella förändringar varit förödande. Kriminalpolitiken har ofta utformats som om brott har samband med allt utom brottslingens ansvar för sina handlingar. Offren för brott har tillmätts ringa intresse. Det har funnits en okänslighet för de lidanden som de drabbas av.

Den allmänna inriktningen av den socialdemokratiska kriminalpolitiken har varit tydlig. Föräldrarnas och skolans ansvar att lära unga människor att känna respekt för andras liv och egendom har undervärderats. Det har manifesterats en vilja att minska fängelsestraffets användning. Polisväsendets betydelse i brottsbekämpningen har underskattats och dess resurser urgröpts. Lagöverträdelse har kunnat ske utan att någon egentlig reaktion inträffat. Högaktiva vanebrottslingar har erhållit "mängdrabatt" då de dömts för brott i stället för skärpta påföljder. De som har fått fängelse för

allvarliga brott har haft goda möjligheter till permission eller flykt. Unga brottslingar har tillåtits att bli vanebrottslingar, eftersom några verksamma insatser inte vidtagits. Narkotikamissbruket har fått fortsätta att florerat p.g.a. bristfälliga lagar och bristande resurser hos polisen. En sådan kriminalpolitik kan endast leda till ett enda resultat, nämligen ökad brottslighet. Kampanjer av olika slag, exempelvis mot våld, vilka initierats av regeringen kan spela en viss opinionsskapande roll. Om den kriminalpolitik som förs gör att brott lönar sig, saknar sådana åtgärder emellertid värde.

Under de senaste åren har smärre justeringar ägt rum i socialdemokraternas kriminalpolitik. Förslag som tidigare avisats, exempelvis att inbrott i bostad skall bedömas som grov stöld, har plötsligt godtagits. Brottsoffrens ställning har givits ökad uppmärksamhet. I årets budgetproposition meddelas att fler poliser skall utbildas.

Men förändringen i politiken är alltför obetydlig för att få någon verklig effekt. Vad vi betraktar är en i huvudsak retorisk reträtt från tidigare hårt försvarade positioner. Den signal socialdemokraterna fortfarande sänder till brottsbenägna personer är att riskerna för upptäckt, åtal och kännbara påföljder är små.

En politik för ökad rättstrygghet

Moderat kriminalpolitik har fem mål:

1. Staten skall ha som en av sina främsta uppgifter att skydda medborgarna mot brott.
2. Den som överträder lagar skall mötas av en reaktion som visar att handlingen inte accepteras.
3. Särskild uppmärksamhet skall ägnas unga människor för att förhindra att de utvecklar ett kriminellt beteende.
4. Omfattande insatser skall göras på alla nivåer i samhället för att motverka narkotikamissbruk.
5. Personer som drabbas av brott skall ges ett starkt stöd från det allmänna.

Familjer kan motverka brottslighet

Familjerna har avgörande betydelse då det gäller att förhindra att unga människor begår brott. Föräldrarna måste alltid ha huvudansvaret för att barn och ungdomar lär sig att känna respekt för andra människors liv och egendom. Att barnen får handlingsmönster och lärs att ta ansvar för sig själva och sina medmänniskor är bästa vägen att förebygga brottslighet.

Moderat familjepolitik ger vidgade möjligheter för familjer att själva bestämma över sina villkor. Föräldrarna får ta ett ökat ansvar för barnens utveckling och ges bättre möjligheter att svara upp mot detta ansvar.

Det behövs fler poliser

Polisernas främsta uppgift är att förebygga brott och att ingripa mot lagöverträdare. För att poliskåren skall kunna utföra ett effektivt arbete måste den självfallet ha tillräckliga resurser. Det görs ibland gällande att fler

poliser inte kan vara någon lösning på brottsligheten. Givetvis krävs många olika åtgärder för att komma till rätta med brottsligheten. Kriminologisk forskning har dock visat att ökad risk för upptäckt – och därmed bestraffningsrisk – är en mycket viktig brottsavhållande faktor.

Detta åskådliggjordes mycket tydligt genom en speciell insats som polisen gjorde i Stockholm under 1988.

Under tio nätter bevakade några tiotal poliser ett mindre område i city. Under denna korta period greps nära 30 personer misstänkta för bl.a. skadegörelse, stöld, rån och misshandel. Till detta kom att 30 trafikbrott rapporterades och att 20 minderåriga kördes hem eller till sociala myndigheter. Efter hand spreds ryktet om denna intensiva polisinsats i city. Brottsbekämpade personer lugnade ner sig då de fick klart för sig att polisen snabbt kunde vara på plats då ett brott begicks.

Att polisens resurser – och därmed sammanhängandemöjligheter att synas på gator och torg – har direkt betydelse för brottslighetens omfattning har visats även då det gäller narkotikabrottsligheten. Tidigare fanns vid Stockholmspolisen s.k. gatulangningsgrupper. Dessa var specialiserade på att förhindra öppen handel med narkotika. Arbetet var mycket framgångsrikt. I takt med att polisens resurser har urgröpts under 1980-talet har gatulangningsgruppernas arbete praktiskt taget upphört. Detta har omgående resulterat i kraftigt ökad öppen handel med narkotika. Därmed har också möjligheterna att kontrollera och minska HIV-smittans spridning försämrats.

I sitt budgetförslag för budgetåret 1989/90 konstaterade rikspolisstyrelsen att "allt tyder på att benägenheten att anmäla brott markant minskat under senare år. Många är med hänsyn till polisens resurser för att utreda vissa brottstyper helt enkelt skeptiska till det meningsfulla i att göra anmälan till polisen". Styrelsen fastslår vidare att flertalet anmälda brott inte leder till några reella åtgärder från polisens sida.

Vi upplever nu ett polisväsende i kris. Detta beror inte på slumpen eller att brottslighetens ökning har varit omöjlig att förutse. Orsaken är beslut av regeringen och den socialistiska majoriteten i riksdagen. Sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde har den, med början budgetåret 1983/84, år efter år hållit tillbaka utbildningen av nya poliser. Detta har skett mot rikspolisstyrelsens uttryckliga rekommendationer och i strid med bl.a. moderata samlingspartiet i riksdagen.

Det står nu klart för alla och envar att situationen är ohållbar. Därför har regeringen i budgetpropositionen föreslagit att 600 nya poliser skall utbildas i enlighet med rikspolisstyrelsens äskande. Detta kommer emellertid inte att medföra omedelbara förbättringar.

Det tar tre år från det att utbildningen börjar till dess en polis kan sättas in i ordinarie verksamhet. Men framför allt innebär den låga nyutbildningen av poliser under tidigare år att det saknas personal som kan ersätta dem som avgår p.g.a. pension m.m. Rikspolisstyrelsen har konstaterat att: "Även med en höjd antagning till 600 aspiranter per år kommer – under förutsättning att avgångarna fortsätter att ligga på samma nivå som idag – polisväsendet att ha ett rejält underskott under hela 90-talet." Till detta skall fogas att om ytterligare arbetstidsförkortningar blir aktuella – exempelvis som följd av en

förändrad semesterlagstiftning – kommer detta att ytterligare försvaga bl.a. polisens resurser.

Polisen behöver omgående ökade resurser. Självklart skall det antal nya poliser utbildas som rikspolisstyrelsen – och numera regeringen – föreslagit. Men det krävs mer än så.

Fler än 600 aspiranter kan inte utbildas p.g.a. lokalbrist på polishögskolan. Behovet av fler aspiranter är dock uppenbart.

Det bör vara möjligt att genomföra om- eller tillbyggnader av polishögskolan för att skapa utrymme för ökad intagning av aspiranter fr.o.m. nästa budgetår. Regeringen bör därför snarast uppdra åt byggnadsstyrelsen att projektera de förändringar som krävs för att åstadkomma detta.

Många polismän utför i dag administrativa uppgifter. Polisens resurser att ingripa mot brott skulle kunna öka om sådana arbetsuppgifter i stället utfördes av administrativ personal. Rikspolisstyrelsen föreslår att minst 400 administrativa befattningshavare nyanställs för att i någon mån minska skadeverkningarna av att det finns för få poliser. Enligt vår mening måste 600 nya administrativa tjänster omedelbart inrättas. En sådan förstärkning kommer – till skillnad från ökad intagning av aspiranter – att snabbt resultera i att polispersonal kan frigöras för rent polisiära uppgifter. Det finns anledning att räkna med att liknande satsningar blir nödvändiga även följande år. Vi kommer i särskild motion 1988/89:Ju241 av Rolf Dahlberg m.fl. föreslå att 100 miljoner kronor anvisas för detta ändamål.

Stärk domstolarna

Rättsväsendet har under senare år utsatts för hårda besparingskrav från statsmakterna. Arbetssituationen i domstolarna har väsentligt försämrats. Därmed riskerar den hittillsvarande höga standarden i dömandet och rättsvården att försämrats. Läget är nu sådant att allmänhetens förtroende för domstolarna kan svikta.

Frågor angående resursförstärkning till domstolar behandlas i motion 1988/89:Ju241 av Rolf Dahlberg m.fl. angående budgetpropositionen.

Brott skall följas av reaktion

Rapporteftergift och åtalsunderlåtelse meddelas i nuläget för ofta. Huvudregeln skall vara att en reaktion skall följa på ett brott. I annat fall förlorar många människor förtroendet för lagar och myndigheter.

Ersätt villkorlig dom med villkorligt fängelse

Personer som för första gången har begått brott som kan föranleda fängelse döms ofta till villkorlig dom. Det är inte ovanligt att både den som har dömts och omgivningen uppfattar en villkorlig dom som ett frikännande.

Villkorlig dom bör bytas ut mot villkorligt fängelse. Domstolen skall alltså utdöma ett fängelsestraff, men medge anstånd med straffets verkställande. Om den dömde begår ett nytt brott under en viss prøvotid skall fängelsestraffet avtjänas. En sådan förändring skulle på ett tydligare sätt visa att brott inte accepteras.

Stramare skyddstillsyn

Många personer som har begått brott ådöms påföljden skyddstillsyn. Det är inte ovanligt att den som erhållit påföljden återfaller i brott. Då förordnas ofta att dessa brott skall, som det heter, "omfattas av skyddstillsynen". Detta betyder att ett straff ådömt för ett tidigare brott också skall avse ett senare begånget brott.

Ett brott bör i princip leda till en särskild reaktion. Det finns ingen anledning att göra undantag i sådana fall det är fråga om återfall i brott. Den som dömts till skyddstillsyn och begår ett nytt brott bör normalt dömas till fängelse.

Ta itu med vanebrottslingarna

En liten grupp kriminellt belastade personer – ofta med grava missbruksproblem – svarar för en oproportionerligt stor andel av begångna brott. Cirka 3 % av alla misstänkta, omkring 2 500 personer, står för nära 40 % av det totala antalet uppklarade brott. Samma fenomen kan beskrivas på så sätt att en promille av totalbefolkningen, cirka 8 000 personer, svarar för 75 % av alla bostadsinbrott, bilstölder och stölder från/ur motorfordon.

Den lilla gruppen högaktivt kriminella orsakar genom sin verksamhet oproportionerliga kostnader för såväl brottsoffer som för det allmänna. Icke desto mindre är brottslingarna på sätt och vis favoriserade. De kan få åtalsunderlåtelse för vissa brott som följt på tidigare. Då de åtalas för en mängd brott samtidigt åtnjuter de en form av "mängdrabatt" då straffet bestäms.

Under 1988 genomfördes lagändringar som innebär att återfall skall kunna ges särskild straffskärpande betydelse. Förutsättningarna för att tillämpa lagen är dock snävt angivna. Straffskärpning skall kunna ske om den tidigare och den nya brottsligheten är likartade eller brottsligheten i båda fallen varit särskilt allvarlig och haft ett straffvärde på omkring ett års fängelse.

Endast en liten del av de högaktiva brottslingarna kommer att drabbas av denna reglering. Det är sällsynt att så långa fängelsestraff som ett år utdöms. I praktiken kommer vanebrottslingarna att kunna fortsätta med sin verksamhet.

Det krävs en skarpare reaktion från det allmännas sida mot vanebrottslingarna. Den som har dömts för brott flera gånger och ändå fortsätter att begå nya brott skall regelmässigt ges strängare straff.

Avskaffa halvtidsfrigivningen

När riksdagen i början på 1980-talet fattade beslut om halvtidsfrigivningen var moderata samlingspartiet det enda parti som motsatte sig beslutet om allmän straffsänkning.

Från socialdemokratisk sida har det talats om att halvtidsfrigivningen skall avskaffas. Men det menar man skall ske på det sättet att de straff som anges i lagarna skall justeras ned. Slutresultatet blir att dömda personer skall avtjäna samma strafftid som i dag. Enligt vår mening skall det straff som utdöms i princip avtjänas. Någon generell sänkning av straffen kan inte komma ifråga.

Om villkorlig frigivning skall förekomma skall denna vara en belöning för gott uppförande och under alla förhållanden inte kunna ske förrän större delen av straffet har avtjänats.

Mot. 1988/89
Ju805

En fungerande kriminalvård

Landets kriminalvård fungerar inte tillfredsställande. Alltför ofta visar det sig att brottslingar kan avvika från de anstalter de är intagna i. Inte sällan rör det sig om personer dömda för omfattande kriminalitet, vilkas gripande och dömmande medfört stora kostnader för det allmänna. Från såväl principiella som samhällsekonomiska utgångspunkter är dessa förhållanden oacceptabla. Bevakningen av intagna måste förbättras.

För närvarande gäller att vissa intagna kan särbehandlas. Detta betyder att de placeras i sluten riksanstalt och endast kan beviljas permission under bevakning. Särbehandling kan ske beträffande den som har dömts till fängelse i lägst två år för grov narkotikabrottslighet och för den som har dömts till fängelse i lägst fyra år för annan brottslighet.

Vi menar att allmänhetens skyddsintresse måste sättas i första rummet. Den som har dömts till ett så långt fängelsestraff som två år har normalt sett gjort sig skyldig till mycket svår brottslighet, exempelvis allvarliga våldsbrott. Därför bör i princip *alla* intagna som erhållit ett sådant straff särbehandlas.

Vissa skärpningar har skett beträffande möjligheterna till permission för intagna. Det krävs dock ytterligare åtgärder. Reglerna för permissioner bör stramas upp på olika sätt. Obevakade permissioner bör starkt begränsas för intagna som gång på gång återfaller i brott. När det gäller intagna som begått allvarliga våldsbrott och narkotikabrott bör permission endast undantagsvis få förekomma.

På många kriminalvårdsanstalter finns stora narkotikaproblem. Detta är givetvis inte acceptabelt. Intagna utan narkotikaproblem skall inte behöva komma i kontakt med narkotika. Missbrukare skall avskärmas från tillförsel av droger. Intagna skall självfallet förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället. För att komma till rätta med problemen krävs ökad differentiering av olika kategorier av interner på olika avdelningar. Det är också nödvändigt med sträng kontroll av personer dömda för narkotikabrott.

Många av dem som intas i anstalt har både sociala, utbildningsmässiga, psykiska och medicinska problem. Det är viktigt att en intagen får vård för alla former av missbruk. Den intagnes möjligheter att klara sig i samhället efter frigivningen skall förbättras genom yrkesutbildning eller social träning. För att minska risken för återfall i brott bör det allmänna ta ett större ansvar för de dömdas rehabilitering i samhället.

Psykiskt störda lagöverträdare

Det inträffar att den som begått ett allvarligt brott befins vara psykiskt störd. Han eller hon överlämnas då till s.k. sluten psykiatrisk vård. Inte sällan har det hänt att en sådan person inom kort försätts på fri fot och gör sig skyldig till nya allvarliga brott.

Detta har med fog upprört allmänheten. Det har ifrågasatts om nuvarande lagar inom detta område tar tillräcklig hänsyn till medborgarnas anspråk på skydd mot brott. Då denna fråga behandlas av riksdagen måste självfallt frågor om allmänhetens trygghet mot brott ägnas särskild uppmärksamhet. Vi avser att återkomma till riksdagen med våra konkreta förslag i detta och andra hänseenden i anslutning till den proposition om ny lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård som aviserats komma under våren.

Oroande ungdomsbrottslighet

Många brott begås av unga människor. Ungdomar mellan 15 och 20 år svarar för nära 1/4 av samtliga brott. Det helt övervägande antalet ungdomar som begår brott gör det endast vid enstaka tillfällen. Men det finns en grupp unga som inte upphör med sin brottsliga aktivitet utan tvärtom ökar den och begår fler och svårare brott. Det finns tonåringar som har utvecklat vanebrottslighet.

Det krävs omfattande åtgärder för att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten. Moderata samlingspartiet har i en särskild motion 1988/89:Ju816 av Rolf Dahlberg m.fl. angående ungdomsbrottslighet utvecklat vad som behöver göras. Bl.a. krävs följande förändringar:

Ungdomsvårdsskolorna (s.k. paragraf 12-hem) måste förbättras så att de kan ta hand om gravt kriminellt belastade unga. Detta förutsätter bl.a. att huvudmannaskapet för skolorna övertas av staten. Sociala myndigheter måste ingripa mera bestämt mot unga som begår brott eller påbörjar missbruk. Brott av unga personer måste utredas snabbare. Det bör på försök införas jourdomstolar för unga brottslingar.

Om dessa och andra åtgärder vidtas kan många brott av unga förhindras. Missbrukande ungdomar måste tas om hand och ungdomar som gör sig skyldiga till lagöverträdelse måste få erfara att sådant inte accepteras.

Kriminalisera narkotikakonsumtion

Det finns ett klart samband mellan brottslighet och narkotikamissbruk. Narkotikapolitiken måste utformas så att det inte kan uppstå någon tvekan om att befattningsmedel med illegal narkotika inte accepteras.

Under 1987 antog riksdagen en ny lagstiftning gällande konsumtion av narkotika. Från bl.a. moderat sida kritiserades lagen för att vara bristfällig i flera avseenden. Det har visat sig att kritiken var befogad. I praktiken är det fortfarande tillåtet att missbruka narkotika i Sverige.

Moderata samlingspartiet har i en särskild motion 1988/89:So207 av Sten Svensson m.fl. angående alkohol- och narkotikapolitiken utvecklat vilka lagändringar som är nödvändiga. Bl.a. krävs att fängelse skall stadgas för narkotikakonsumtion, inte som i nuläget endast böter. Med fängelse i straffskalan blir det möjligt att använda blod- och urinprov för att tillsammans med annan bevisning konstatera förekomsten av narkotika.

Stärk tullens resurser för narkotikakontroll

Praktiskt taget all narkotika som illegalt nyttjas i vårt land smugglas över gränserna. Det är därför givet att gränsbevakningen har mycket stor

betydelse för narkotikabekämpningen. Tullen har emellertid inte erforderliga resurser för detta nödvändiga arbete.

Mot. 1988/89
Ju805

Tullens förmåga att avslöja narkotikasmuggling måste stärkas. Det är vid gränserna de stora partierna kan upptäckas. Ju svårare det blir att smuggla in narkotika i vårt land, desto närmare kommer vi vårt mål om ett narkotikafritt Sverige. Moderata samlingspartiet har i motion 1988/89:Ju241 av Rolf Dahlberg m.fl. angående budgetpropositionen redovisat hur kontrollen av narkotikasmugglingen över gränserna kan förbättras. Bl.a. krävs följande:

Tullen måste ges resurser för att bygga upp särskilda s.k. gränssköldstyrkor med enda uppgift att leta efter narkotika. Det krävs hårdare straff för personer som smugglar in narkotika genom att svälja det. Tullen måste utrustas med fler knarkhundar. I den ovan nämnda motionen yrkas att tullens anslag förstärks med ca 15 miljoner kronor för att tillgodose dessa krav.

Samhällstjänst

S.k. samhällstjänst bör införas som ny påföljd. Den skall ådömas i förening med villkorligt fängelse, d.v.s. det skall medges anstånd med det utdömda straffet om föreskriven samhällstjänst utförs.

En dom på samhällstjänst bör innebära 40–200 timmars samhällsnyttigt arbete. Det kan vara fråga om parkarbete, visst renhållningsarbete, snöskottning m.m.

Samhällstjänst skall i första hand vara ett alternativ till villkorligt fängelse, skyddstillsyn eller korta fängelsestraff och bör vara särskilt lämplig för yngre brottslingar. En försöksverksamhet med samhällstjänst bör inledas.

Stöd brottsoffren

Den brottslighet som träffar enskilda har ökat kraftigt de senaste decennierna. Offren för brott har alltför länge blivit bortglömda. Ett antal brottsoffer drabbas av allvarliga kroppsskador och t.o.m. invaliditet. Många får uppleva kännbara ekonomiska förluster. Psykiska besvär direkt beroende på brottet är vanligt förekommande.

Moderata samlingspartiet har i motion 1988/89:Ju817 av Rolf Dahlberg m.fl. angående stöd till brottsoffer redovisat ett flertal förslag gällande hur brottsoffren skall ges ökat stöd. Förslagen omfattar bl.a. följande:

Lagen om besöksförbud måste skärpas så att personer som överträder utfärdat besöksförbud kan anhållas och häktas och straffsatsen för brottet höjs till ett års fängelse. Staten bör förskottera skadestånd till brottsoffer och sedan återkräva beloppet från brottslingen. Det krävs ökade möjligheter till skadestånd för ideella skador så att den som haft inbrott kan få skadestånd för integritetskränkning. Kommunernas ansvar för brottsoffer måste betonas, bl.a. genom att ändra socialtjänstlagen. Kvinnojourerna och andra brottsofferjourer behöver stöd. Informationen till brottsoffer om möjligheterna till stöd och uppgifter om det egna ärendets handläggning måste förbättras. De totala kostnaderna för brottsligheten och hur brottsoffer reagerar psykiskt behöver utredas.

Under början och mitten av 1980-talet genomdrevs i riksdagen en mängd lagar gällande ekonomisk brottslighet. Bl.a. från moderat sida gjordes gällande att många av lagarna tog liten hänsyn till den enskildes rättssäkerhet.

Nyligen har inom BRÅ skett en utvärdering av vissa av dessa lagar. Utredningen kom fram till följande slutsatser: Faktaunderlaget som motiverade lagstiftning var inte alltid korrekt. Lagförslagen var illa förberedda och framlades under alltför stor tidspress. Det togs inte tillräcklig hänsyn till rättssäkerhetsfrågornas betydelse. Det finns inget stöd för att det förekommer så omfattande ekonomisk brottslighet som gjordes gällande då lagarna lades fram.

Vi har ovan understrukit betydelsen av att staten bekämpar brottslighet. Självklart skall även ekonomisk brottslighet motarbetas. Men lika självklart är att lagar som gäller ekonomisk brottslighet måste uppfylla elementära rättssäkerhetskrav. Såsom bekräftas bl.a. av den nämnda utvärderingen i BRÅ:s regi är detta inte fallet beträffande vissa lagar. Det finns anledning att anta att även andra lagar som avser ekonomisk brottslighet uppvisar motsvarande brister. Det bör tillsättas en parlamentarisk utredning som skyndsamt gör en översyn av de aktuella lagarna. Där rättssäkerhetskraven inte är uppfyllda måste lagändringar ske och där skäl för lagstiftning saknas skall lagen upphävas. Vad särskilt gäller förbättrad rättssäkerhet i skattemål hänvisas till motion 1988/89:Sk802 av Bo Lundgren m.fl.

Det bör ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext i de fall sådan krävs.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens ansvar för att skydda medborgarna mot brott,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkning av polisväsendet med 600 administrativa tjänster,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om polisens resurser,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbyggnad/ombyggnad av polishögskolan,
[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om familjens betydelse i det brottsförebyggande arbetet,¹⁾
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om minskad användning av åtalsunderlåtelse och rapporteftergift,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkorligt fängelse.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stramare skyddstillsyn,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om strängare straff vid vanebrottslighet,

9. att riksdagen beslutar att ändra brottsbalken och lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt så att den obligatoriska villkorliga frigivningen upphävs,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om särbehandling av intagna i kriminalvårdsanstalt,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om permissioner till intagna i kriminalvårdsanstalt,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om differentiering av olika kategorier av interner inom kriminalvården,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevakning av fängelsedömda,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rehabilitering av dömda brottslingar,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att minska ungdomsbrottsligheten,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kriminalisering av narkotikakonsumtion,

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkning av tullens resurser,²}

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om en ny påföljd benämnd samhällstjänst på sätt som anges i motionen,

18. att riksdagen hos regeringen begär en utredning i syfte att öka rättssäkerheten i lagar gällande ekonomisk brottslighet.

Stockholm den 16 januari 1989

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Arne Andersson (m)
i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Bo Lundgren (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Sonja Rembo (m)

¹1988/89:So209

²1988/89:Sk611